18-ter Jahrgang Nr. 23. Jüdische Pester Zeitung. Montag, 22. Feber 1886.

Redaction u. Administration
befinden sich:
BUDAPEST,
Hochstrasse Nr. 1.
Pränumerations-Preis:
Für Oesterreich-Ungarn
Ganzjährig 8 Gulden östr. W.
Halbjährig 4 Gulden östr. W.
Vierteljährig 2 Gulden östr. W.
Für's Ausland
Ganzjährig 9 Guld. — kr. ö. W.
Halbjährig 4 Guld. 50 kr. ö. W.
Vierteljähr. 2 Guld. 25 kr. ö. W.
Pränumerationen
werden jeden Tag entgegengenommen.
Annoncen werden nach aufliegendem Tarif berechnet.

יודישע פעסטער צייטונג

פאָליטישעס אָרגאַן. ערשיינט וואָכענטליך דריימאַל.

רעדאקציאָן אונד אדמיניסטראציאָן בעפינדען זיך:
בודאפעסט,
האָכשטראסע נומ׳ 1,
פּראַנומעראציאָנס-פּרייז:
פיר אָסטערייך-אונגארן
גאַנציעהריג 8 גולדען אָסטר. ווע.
האלביעהריג 4 גולדען אָסטר. ווע.
פיערטעליעהריג 2 גולדען אָסטר. ווע.
פיר׳ס אויסלאנד
גאַנציעהריג 9 גולד. — קר. אָ. ווע.
האלביעהריג 4 גולד. 50 קר. אָ. ווע.
פיערטעליעהר׳ 2 גולד. 25 קר. אָ. ווע.
פּראַנומעראציאָנען
ווערדען יעדען טאג ענטגעגענגענאָממען.
אננאָנצען ווערדען
נאך אויפליעגענדעם טאריף בערעכנעט

אכטצעהנטער יאהרגאנג נר. 23. 1886 — Erscheint wöchentlich dreimal. — בודאפעסט, מאָנטאג יז אדר א׳ ה׳תרמ״ו

צור לאגע.

דיא שוויעריגקייט דער לאגע איז דער באלקאנהאלבאינזעל בעשטעהט היויפטזאכליך דארין, דאס עס זיך היער ניכט אום דיא אינטערעססען צוויי ער גענער האנדעלט, דיא געגענזייטיגע קריעג געפיהרט האבען, יעטצט אבער איינען פריעדען אבשליעסען וואָללען. מיט דען פערהאנדלונגען צווישען סערביען אונד בולגאריען שטעהט אין ענגסטער פערבינדונג דאס איבערא׳נקאממען בולגאריענס מיט דער טירקיא בעציגליך אָסטרומעליענס, היעראן וויעדער קניפּפען זיך וויכטיגע אינטערעססען רוססלאנדס, וואהרענד אנדערערזייטס גריעכענלאנד דען קריעג געגען דיא טירקיא צו בעגינגען ענטשלאָססען איזט. ווענן דיעזעס איבעראיינקאממען ניכט ריקגאנגיג געמאכט ווירד. היער גיבט עס אלזאָ ניכט איינען, זאנדערן דריי א שוועראונקטע: 1. דיא פערהאנדלונגען צווישען סערביען אונד בולגאריען, 2. דיא אבמאכונגען צווישען בולגאריען אונד דער טירקייא, 3. דיא האלטונג גריעכענלאנדס.

לויט דער היוטיגען לאגע דער דינגע שטעהט עס נאך אם בעסטען בעציגליך דעם 2טען פונקטעס. רוססלאנדס הויפטאיינווענדונג געגען דען טירקישבולגארישען פערטראג, האט אין פאלגע דער נאכגיעביגקייט דעס סולטאנס צו עקסיסטירען אויפגעהאָרט, דיא טירקייא האט נאמליך ערקלארט, דאס זיא געניגט וויא יענען פונקט דעם פערטראגעס צו שטרייכען, וועלכער בעשטיממט, דאס בולגאריען אים פאללע דעס קריעגעס דער טירקייא איינע הילפסארמעע צו שטעללען האט, רוססלאנד האט היעדורך דען גראָסטען פארטהייל, דאס עס דעם בולגארישען פאלקע געצייגט האט, דאס עס פיר דאסזעלבע מעהר טהון קאנן, אלס דעססען פירסט, געגען דעססען פערזאָן דער צאר זיך אינפּערזאָהנליך צייגט, אונד געגען וועלכען אין אסטרומעליען אויף אנשטיפטען רוססלאנדס, וואהרשיינליך איינע רעוואָלוציאָן אויסגעבראָכען וואָרע, ווענן פירסט אלעקסאנדער ניכט צייטליך געניג אין פיליפּפאָפּעל איינגעטראָפּפען וואָרע.

וויא דעם אימער זייא, בולגאריען קאנן זיך מיט דען ערהייבטען רעזולטאטען צופריעדען געבען, אויך ווינן עס פאָן סערביען ניכטס בעקאָממט, נאמין אנדערם פערהאלט עס זיך יעדאך מיט סערביען.

סערביען דאס אין פאללער ריסטונג דאשטעהט, גלויבט נאך אימער, דאס עס דורך איינען נייען קריעג מעהר געווינען קאננטע אלס דורך דען פריעדען. עס געהט אלזאָ אויסעראָרדענטליך צאגערנד אן דיא פערהאנדלונגען אונד בענוטצט יעדע קלייניגקייט אום שוויעריגקייטען צו מאכען, דיעזעס פאָרגעהען סערביענס דאט דיא גראָסמאכטע בעוואָגען, דאסזעלבע אויפצופאָרדערן, דען פערהאנדלונגען יא קיינע וויטערען שוויעריגקייטען אין דען וועג צו לעגען, וואָריף סערביען ביז צו שטונדע נאך ניכט געאנטוואָרטעט האט.

סערביען ערוואַרטעט נאמליך איינע גינסטיגע וועגדונג פיר זיינע אינטערעססען פאָן איינען היער, עס בריקט אויף גריעכענלאנד, דאס דיא מאכטע ניעדערהאלטען, פאָן דעם עס אבער נאך אימער ערוואַרטעט דאס עס דען קריעג געגען דיא טירקייא בעגינגען ווערדע, אין דיעזעם פאללע אבער מאכטע סערביען זיינע ריסטונג קיינעסוועגס אבלעגען,

וואס נון דיא האלטונג גריעכענלאנדס בעטריפפט, זאָ איזט דיעזע פאסט אונערקלארליך; דיא קריעגסשיפפע ענגלאנדס, אָסטערייכ-אונגארנס אונד איטאליענס האלטען דיא גריעכישע קריעגספלאָטטע איינגעשפּערט, יא ענגלאנד, דיעזער גראָסטע וואָהלטהאטער גריעכענלאנדס האט ענטשיעדען ערקלארט, דאס עס ענטשלאָססען איזט, דיא גריעכישע פלאָטטע צו צערשטאָרען, ווענן זיא איינען אנגריפף אויף דיא טירקייא וואגען זאָללטע, גריעכענלאנד אבער פערהאררט אונענטוועגט ביי דעם ענטשלוססע: ענטוועדער בולגאריען בעקאָממט ניכט אָסטרומעליען, אָדער אויך גריעכענלאנד ווירד מיט דער אינזעל קרעטא אונד איינען טהיילען פאָן עפּירוס אונד טהעססאליען פערגראָסערט.

זאָ שטעהען דיא זאכען היוטע. 6 טאגע פאָר אבלויף דעס וואפפענשטיללשטאנדעס.

אויס דעם בוכע דעס דר. יאָזעף קאָפּפּ.

III.

דיא שוויעריגקייטען, דיא דיא פערטהיידיגונג אין דיעזעם פּראָצעססע צו איבערווינדען האטטע, שילדערט דר. קאָפּפּ פאָלגענדערמאססען: „אלס מיך ראבבינער דר. בלאָך מיט זיינער פערטהיידיגונג בעטרויטע, וואר דיא אנקלאגעשריפט בערייטס איבערגייבט. דער געקלאגטע האטטע זיך אין דער פאָראונטערזוכונג בלאָס פערבעהאלטען, דען וואהרהייטסבעוויז צו פיהרען, דיעזער איזט יעדאך אין דער הויפּטפערהאנדלונג אונמאָגליך, ווענן קיינע פערבערייטענדען שריטטע פאָרגענאָממען געווארען. דא דיעזע פאָרבערייטונג גענזטצליך געשטאטטעט איזט, זאָ מאכטע איך דען ווייטעסטען געבריידך דאפאָן, אונד זיא נאהמען 1½ יאהרע אין אנשפּרוך.

דיא לאגע וואר פיר מיינען קליענטען (בלאָך) זעהר מיסליך. ער וואר אנגעקלאגט, ראָהלינג פאָרגעוואָרפען צו האבען, דאס ער געלאָגען אונד פיעלע ליגען טהיילס בעוואוסט, טהיילס צו בעשוואָרען זיך אנגעמאַסט האבע. דאס זאָללטע ער נון בעווייזען. ווענן בלאָך פערלאנגט האטטע ראָהלינג מאָגע זיינע בעהויפּטונגען בעווייזען, זאָ וואָרע דיעזער דאצו פערפּפליכטעט געוועזען. דא אבער בלאָך, ראָהלינג איינען ליגנער אונד מיינאיידיגען גענאננט האטטע, זאָ האטטע ראָהלינג דאס רעכט פאָן איהם דען בעוויז צו פערלאנגען,

עס איזט אבער פיעל לייכטער דיא בעהויפּטונג, דאס עטוואס יא איזט צו בעווייזען, אלס דאס עטוואס ניכט איזט. ווענן ראָהלינג בעהויפּטעט, דאס אין איינעם געוויססען בוכע אין זאַטץ שטעהט, זאָ קאננטע מאן פערלאנגען, דאס ער דאס בוך פאָרלעגע. זאָגט נון בלאָך, דאס דיעזע ראָהלינגישע בעהויפּטונג ערלאָגען זייא, זאָ מוס ער אָדער זיין פערטהיידיגער דאס בוך הערבייאשאפפען, דאסזעלבע — ווענן עס נאך זאָ פיעלבאנדיג אונד דיקלייביג איזט — דורכבלעטען, דען געשוואָרענן פאָרלעזען, אום זיא צו איבערצייגען, דאס דיא שטעללע ניכט דארין שטעהט. אונד ווענן עס אין איינער פרעמדען שפּראכע געשריעבען איזט, דורך איינען בעאיידעטען געריכטסדאלמעטש איבערזעטצען לאססען. דיעזעס גאנצע פאָרגעהען איזט איסערסט שוויעריג, ווענן ניכט גאנין אונמאָגליך.

נאך שלימער איזט עס, ווענן דאס בוך, דאס איינע געוויססע שטעללע ענטהאלטען זאָלל, גאר ניכט עקסיסטירט: ווען ווער זאָלל דאס ניכטעקסיסטירען בעווייזען?

עס מוס פערנער בעוויעזען ווערדען, דאס איך דיא אבזיכט צו ליגען פאָרגעהערשט האט, וואס נאך שוויעריגער איזט, דא דער געגנער דאס איזערנע שילד דער „וויססענשאפטליכען איבערצייגונג“ פאר זיך האלט. —

איך מוסטע אלזאָ פאר אללעם דאפיר זאָרגען, דאס זאכפערשטאנדיגע, וועלכע דעם העבראאישען אונד דער טאלמודיש-ראבבינישען ליטעראטור זאָ וויא דער יידישען געשיכטע קונדיג זינד, הערביינעשאפפט ווערדען, אונד דיעזע מוסטען אונפארטייאישע איזראעליטאטען זיין. יודען מוסטען אלזאָ אויסגעשלאָססען ווערדען, עבענזאָ גוט וויא קאָנווערטיטען (משומדים), דא דיא לעטצטערן פאָן יע העראיהרע פריהערען גלייבענסגענאָססען אם ארגסטען בעקאמפפטען.

איך באט נון, דאס געריכט מאָגע זיך אן דיא דייטשע מארגענלאנדישע געזעללשאפט ווענדען, דאמיט דיעזע פאָרשלאגע אונד דיעזע געזעללשאפט פאָרשלאגע, אונד דיעזע עמפּפאהל נון זיעבען איהרער מיטגליעדער. פאָן דענען דער איינע, דר׳ ביקקעלל אין אינסברוקק דאס ערזיבען שטעללטע, איהן ניכט אין דיא לאגע צו פערזעטצען, געגען ראָהלינג, מיט דעם ער זייט 20 יאהרען בעפריינדעט איזט, אויפצוטרעטען, אונד איהן דער גראָבען אונוויססענהייט צו בעשולדיגען, דער צווייטע, דר׳ דעליטש האט שאָן זייט מעהרערען יאהרען ראָהלינג אין שריפטען בעקאמפפט, אונד זיין אורטהייל וואָרע דאנן אלס פּארטהייאיש בעטראכטעט וואָרדען. דער דריטטע וואר עבען אים בעגריפפע איינע שטודיענרייזע צו אונטערנעהמען, האטטע אלזאָ קיינע צייט. צוויא אנדערע לעהנטען עס געראַדעצו אב, נור פּראָפעססאר נאָלדעקע אין שטראסבורג נאהם עס אן. דאס וואר איין זאכפערשטאנדיגער: אלס צווייטען שלוג האָפראטה דר׳ ווינשע אין לייפּציג (דען איבערזעטצער דעס מדרש רבה) פאָר, דער עס אויך אננאהם.

דער פערטרעטער ראָהלינגס אבער האטטע דען דאָקטאָר עקקער אין מינסטער אונד דען דר׳ ברימאנס פאָרגעשלאגען, דער איינע האטטע דען „יודענשפּיעגעל“, דער אנדערע איינע „בעלייכטונג“ דאצו געשריעבען, געגען דיא איך פּראָטעסטירטע. וויא רעכט איך האטטע, צייגטע זיך באלד, אלס יוסטוס-ברימאנוס וועגען פעלשונג פערורטהיילט וואורדע. (ווירד פאָרטגעזעטצט.)

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (איינע גראָסע געמיינדע.) דיעזע עהרענדע בעצייכנונג פערדיענט אים פאללען זיננע דעם וואָרטעס דיא בודאפּעסטער איזראעליטישע קולטוסגעמיינדע, דערען פערטרעטונג געסטערן איינען בעריכט איבער דאס יאהר 1885 פאָרלעגטע אונד דאנן דאס בודשעט פיר דאס יאהר 1886 פעסטשטעללטע. דעם יאהרעסבעריכטע ענטנעהמען וויר דיא פאָלגענדען דאטען: דיא צאהל דער געבורטען בעליעף זיך אין דעם פערפלאָססענען יאהרע אויף 2266 (1160 קנאבען, 1106 מאדכען), טרויאונגען ווורדען פאָרגענאָממען 535, שיידונגען ווורדען אין 15 פאללען אויסגעשפּראָכען, היי

בריעפע דער רעדאקציאָן.

מעהרערע אונזערע פערעהרטען אבאָנענטען שטעללטען דיא פאָרדערונג אָן אונס, איהנען 2, עווענטועלל אויך 3 דער פראֶמיענבילדער צו שיקקען, דא זיא דיועלבען פיר איהרע **מיטאבאָנענטען** ברויכען. דיעזע פאָרדערונג איזט עבענזאָ אונגערעכט אלס אונבעגרייפליך, אונד וויר גלייבען ניכט, דאס דיא הערדען בריעפשרייבער ועלבסט עס ערנסט מיט איהרעם פערלאנגען מיינען. איבריגענס ווערדען וויר ביז ראש השנה — זאָ גאָטט וויללל — **נאָך דרייא פראֶמיענבילדער** געבען, זאָ דאס אויך דיא הערדען **מיטאבאָנענטען** ניכט לעער אויסגעהען מיססען.

הערדן ש. ר. אין אלדיאָר. ווענן זיא איהרע טאָכטער צור קינדערגארטנערין (לעהרערין אין קינדערבעוואהראנשטאלטען) הערגאנבילדען לאססען וואָללען, דארין קאָננטען וויר איהנען פיעללייכט אן דיא האנד געהען.

הערדן ב. ש. אין טשוז. איהרע אנגעלעגענהייט איזט ניכט פאָן אללגעמיינעם אינטערעססע, אונד פיעל עהרע מאכט זיא איהרער געמיינדע אויך ניכט. בעססער אלזאָ ווענן זיא אונפעראָפפענטליכט בלייבט.

הערדן ג. וויים אין נארי לאק. דיא אידעע איזט שאָן אונד געוויסס אויך דורכפיהרבאר. ווענדען זיא זיך אים נאָהערע אויסקונפט אן דען „פעראיין יונגער קויפלייטע“ היער. —

הערדן א. ר. אין וויטשעניץ. גנאדע אום גאָטטעסוויללען! זיא שיעסען מיט קאנאָנען, עהע זיא נאָך דען קריעג ערקלאָרט האבען. זיא זאָללען אבער זעהען, וויא זעהר וויר דען קריעג מיט איהנען פירכטען, דענן וויר קאָמטען היערמיט אללען איהרען פאָדערונגען איילינגסט נאָך, אלזאָ: איין נייעסטער מיניסטעריאלערלאסס בעציגליך דער לעקטיקאלגעביהרען עקסיסטירט ניכט. עס ליעגט בלאָס איינע אין יינגסטער צייט געפאָללטע ענטשיידונג דעם האָכסטען גערילכטסהאָפעס פאָר, אויף וועלכען זיא זיך שטיצען קאָננען אונד וועלכער בעזאגט: שטייעטיגע פאללע נעהאָרען ניכט מעהר פאָר דיא קאָמיטאטספערוואלטונג, זאָנדערן פאָר דאס אָרדענטליכע געריכט (דאס איזט שאָן איין געוויגן) פערנער וואורדע אויסגעשפראָכען — אונד דאריף האט זיך אויך דער יוסטיצמיניסטער אין איינער זיטצונג דעם אבגעאָרדנעטענהויזעס בערופען — דאס איין ניכטקאטהאָליק דיא לעקטיקאלגעביהרען נור דאנן צו לייסטען האט, ווענן עס אין דער ערסטען פערפפליכטונגסאורקונדע דייטליך אנגעגעבען איזט, דאס דיא געביהרען אן דען גייסטליכען יעדער צוקינפטיגע בעזיטצער צו לייסטען האט. — נון, האָפפענטליך איזט דער שטאטוסקוואָאנטע צווישען אונז ווידער הערגעשטעללט.

יונגער הערר אין נירעדיהאזא. לערנען זיא פלייסיג אונד איבערלאססען זיא דאס ארטיקעלשרייבען דעם הערדן לעהרער, ווענן זיא ניכט פאָלגען, ווערדע איך זיא ביי דעם הערדן פאטער פערקלאָגען, דאס זיא זיין בריעפפאפיער פערדערבען.

הערדן ע. ג. אין מאָוא. איהר קלאריאָן האט 57 פל. געוואָנגען. (צור איינלאָזונג עמפפעהלען וויר איהנען דאס באנקהויז מ. וועלטנער.) דיא איבריגען לאָזע ניכט געצאָגען.

וויר ערזוכען אונזערע געעהרטען פרענומעראנטען אונד פריינדע זיך מיט איהרען צושריפטען דירעקט אן אונזערע רעדאקציאָן צו ווענדען.

אונד ביטטען וויר דיא אדרעססע דייטליך וויא פאָלגט אנצוגעבען:

יידישע פעסטער צייטונג

האָכשטראסע נוממער 1. בודאפעסט.

Jüdische Pester Zeitung

Hochstrasse Nr. 1, Budapest.

☛ נייא איינטרעטענדע פראֶנומעראנטען ערהאלטען מיט דער ערסטען נוממער דאס **פראכטפאָללע פראֶמיענבילד**

„פרייטאג אבענד“.

גראטיס אונד פראנקאָ צוגעשיקקט.

פערנער דיא ביזהער ערשיענענען פאָרטועטצונגען דער געגענוואָרטיג פליעסענדען צוויא פאָלליעטאָנס. דאס נייע געזערבענזעטין ווערדען וויר זאָמטליכע אונזערער אבאָנענטען איינזענדען זאָבאלד דאסזעלבע אבגעשלאָססען זיין ווירד.

געשעפטסבעריכט.

געטריידע־געשעפט. ווייצען וואר פאָרנעסטערן וועניג צו מארקטע געבראכט. דיא קויפלוסט וואר שוואך, 12000 מטרצ. וואורדען פערקויפט. —

ווייצען, טהייס־ 1400 מעטער׳ 79,2 קילאָגראם 8.55 גולד. — 200 מעטערצענט׳ ,79 קילאָ 8.60 גולדען 100 מעטער־צענטנער 79 2 קילא. 8.45 גולדען. — — 1100 מעטער־צענטנער .79 קילאָגראם 8.60 גולדע — פעסטער־באָדען 1000 מעטערצ׳ 80.2 קילא 8.60 גולדען 100 מטצ׳ 78,3 ק. 8.45 גול. 300 מטרצ׳ ,78 קילאָ 8.40 גול, באטשקאער 100 מעטרצענ. 76.7 קילאָ 8.35 גולד. — באנאטער 100 מעטערצענטנער 76.8 קילאָ 8,30 גול. (אללעס פער 3 מאָנאטע.)

קוקורוץ 5.25 — 5,35 גולדען.

האפער. 6,70—6,30 גול. פער כאססא.

טערמינע־געשעפט. ווייצען פער פריה־יאהר 8·03— 8.08 גילד. האפער פער פריה־יאהר 6,50 – 6.52 גול. קוקורוץ (פער מאי־יוני 1886, 5.50—5.51 גולד.

פעסטער שלאכטפיעה־מארקט ביזז דעם אם 18־טען ד. מ. היער אין פעסט אבגעהאלטענען וואָכענמארקטע וואורדען 3526 שטיק גראָס־ אונד קליין־פיעה צו מארקטע געבראכט. הירפאָן וואורדען פערקויפט: 61 שטיק **שטיערע**, פער שטיק פאָן 90 ביז 195 גולדען — 860 אָכסען דאס פאאר פאָן 160—390 גול׳ 500 קיהע, דאס פאאר פאָן 140—140 גול׳ 218 מעלה־קיהע דאס שטיק פאָן 90—180 גול׳ 42 שטיק ביפפעל, דאס פאאר פאָן 110—185 גול. 694 שטיק קעלבער דאס שטיק פאָן 8 — 25 גול׳, 1151 שטיק לעממער דאס פאאר פאָן 5 —.9 גול. פרייזע פער 100 קילאָ: אָכסענ־פלייש 46—50 גולדען. קוה־פלייש —.40—44 גילד. קאלב־פלייש 55—65 גולד. אונד ביפפעל־פלייש 36—,40 גולד.

☛ אנפראגען איבער לאָזע אונד ווערטהפאפיערע, בעאנטוואָרטעט דאס באנקהויז **מ. וועלטנער** גראטיס.

לאָטטאָציעהונג פאָם 17־טען **פעבער** 1886.

פראג	29	62	67	48	79
לעמבערג	18	88	82	45	34
הערמאנשטאדט	51	15	14	13	2

הערויסגעבער או. פעראנטוואָרטליכער רעדאקטאָר:

מ. סאבאָלטשי

וואָרנונג! פאָר נאכגעאהמטען טהייערן אוהרען ווירד דרינגענד געוואָרנט.

קיינע שפיעלרייא!

קיין שווינדעל, זאָנדערן ריינסטע היילינע וואהרהייט!

נור 2,70 פל.

איינע טאשען־אוהר

אויסגעצייכנעט רעגולירט, אונטער גאראנטיע פאָרציגליך געהענד, אוים פיינסטעם, עווינ שאָן, גלאָנצענד בלייבענדעם קונסטגאָלדע, וועלכעס דיא עכטע גאָלדענע אוהר ערזעטצט. יעדער, דער איינע זאָלכע רעגולירטע, פינקטליכע אוהר בעשטעללט, בעקאָממט מיט דער אוהר

פאָלגענדע געשענקע אומזאָנסט:

1 פראכטפאָללע קונסטגאָלד אוהרקעטטע,
1 קונסטפאָללעס לאָוועגקאָפף־אנהאָנגזעל,
1 מיט אימיטאציאָנס־עדעלשטיינען בעזעטצטער רינג,
1 פאאר האָכפיינע אָהרגעהאָנגע,
1 רייצענד שאָנעס פעדערמעססער,
1 פראכטפאָללע קראוואטעננאדעל, קאָראל־אימיט.

עס זאָלל ניעמאנד צווייפעלן!

דענן איך ווידערהאָלע, דאס דיעס קיינע שפיעלרייא קיין שווינדעל איזט, זאָנדערן ריינסטע היילינע וואהרהייט, אונד עס זאָלל זיך יעדערמאן בעאיילען, זאָ לאנגע דער קליינע פאָרראטה רייכט, דיעזע פאָרציגליכען אוהרען צו בעשטעללען. דיא פערזענדונג געשיעהט נעגען פאָסטנאכנאהמע דורך דאס

ערסטע וויענער פערזאנדט־געשעפט

„צום זעגען גאָטטעס“.

WIEN, I., Pestalozzigasse Nr. 1/N.

אויפרוף

אן יעדע פאמיליע!

אונענטבעהרליך פיר יעדען הויזהאלט איזט דאס ק. ק. פריוו. פאטענטירטע

פאָניקס־זילבער־עססבעשטעקק

וועלכעס עוויג ווייס, וויא עכטעס 13־לאָטהיגעס זילבער בלייבט. אונד איזט אום דאס צעהנפאכע ביללינער.

וויר זינד צו דעם אללייניגען פערקויף אָבינען פאָניקס־זילבערס בערעכטינט אונד געבען וועלכעס צו דעם שטוינענסווערטה ביללינען פרייזע אב:

- 6 שטיק מאָפעלמעססער מיט איינגעניטעטען שטאהלקלינגען פל. 2.—
- 6 שטיק מאססיווע פאָנטענס. פאָניקס־זילבער שפייזעלאָפפעל מיט קראָנע פל. 1,50
- 6 שטיק מאססיווע פאָנטענס. פאָניקס־זילבער נאבעלן מיט קראָנע 1.50
- 6 שטיק מאססיווע פאָנטענס. פאָניקס־זילבער קאפפעעלאָפפעל מיט קראָנע פל. —.65
- 6 שטיק פיינע אייערלאָפפעל פל. —.45
- 6 שטיק פראכטפאָללע אייערבעכער, פיינסט —.80
- 1 מאססיווער פאָרצינלבער טהעעזייהער מיט גריפף פל. —.50
- 1 מאססיווער פאָרצינליבער מילכשאָפער פל. —.75
- 1 מאססיווער פאָרצינל. זופפענשאָפפער פל. —.1
- 6 מאססיווע פאָרצינל. מעססערלעגער פל. 1.25
- 2 עפפעקטפאָללע טאָליכטער פל. —.1
- 1 פראכטפאָללע מאָעפלסיווע פרעזענטירטאססע פל. 1.50
- 1 פיינער צוקקער־אָדער פפעפפערשטרייער —.40

49 שטיק . . פל. 13.30

איין זאָלכעס סערוויס קאָמפלעט אים 49 שטיקק, אויף איינמאל גענאָממען, קאָסטעט בלאָס 10 פל.

דיא גלייכע אנצאהל פאָן בריטאניא־זילבער ליעפערן וויר פיר נור 7 פל.

אנמערקונג: אום דעם געעהרטען פובליקום צו בעווייזען, דאס „פאָניקס“, דיעזעס נייערפונדענע מעטאלל, איינען ווירקליכען רעעללען ווערטה רעפרעזענטירט אונד דעם עכטען זילבער פאסט גלייכגעשטעללט ווערדען קאנן, זאָ קויפען וויר זעלבסט נאָך יאהרעלאנגעם געבראוכע דיא פאָניקסבעשטעקקע, לאָפפעל אונד גאבעלן, זעלבסט אין געבראָכענעם צושטאנדע אום איין דריטטהייל דעם אנשאפפונגספרייזעס רעטור. אונזערע פאָניקס־פאטענט־בעשטעקקע איבערטרעפפען אן הארטע, זילבערקלאנג אונד בלענדענדער וויסע אללע ביזהעריגען פאבריקאטע, וויר גאראנטירען פיר שטעטס ווייסבלייבען דער אויף יעדעם איינצעלנען שטיקקע מיט אונזערער ערזיכטליכען שוטצמארקע פערזעהענען ערצייגניססע. אויך ווערדען גראָססערע ליעפערונגען איבערנאָממען אונד ערהאלטען דיא הערדען האָטעליערס, רעסטויראנטס אונד קאפפעטיערס אנגעמעססענען ראבאטט.

דיעזעס פאטענט־פאָניקס נימטט אונטער דען זילבער־אימיטאציאָנען דען ערסטען ראנג איין אונד איזט דורך דאס פיר נאנץ אייראָפא ערטהיילטע פאטענט אלס דאס בעסטע, נעווינרעסטע אונד פראקטישעסטע בעשטעקק אנערקאננט וואָרדען, אונד איזט אויסשליעסליך נור צו בעציעהען דורך דאס ערסטע **וויענער** פערזאנדט־געשעפט **„צום זעגען גאָטטעס“.**

Wien, I., Pestalozzigasse Nr. 1/2.

פערזענדונגען פער נאכנאהמע אָדער קאססא.

האָרעט אונד שטוינעט!

12.500 שטיקק דאמען־

אומהענגטיכער

פאָללקאָממען קאָמפלעט, אויך פיר דיא גראָססטע דאמע, אין אללען ערדענקליכען מאָדעפארבען, אין גרוא, ברוין, שווארץ, ראטה, בלוא, וויים, שאָטטיש, טירקיש עטצ. ווערדען וועגען רייטונג דער לאָכאלע

אום 1 פל. פער שטיק

מיטעלסט נאכנאהמע פערזענדעט דורך

HECHT's Damen-Tücher-Industrie,

Wien, I. Bez., Kolowrat-Ring Nr. 9/Z.

Eigenthümer Witwe M. REIS. Herausgeber und vrantwortlicher Redacteur: M. SZABOLCSI.

Budapest, Druck von Sam. Márkus. Andrássystrasse Nr. 21.

אין העבראאישער שפראכע געשריעבענען אלטען טעסטאמענטע, וועלכעס דען אללערמייסטען נור דורך איבערזעטצונגען בעקאננט איזט; אונד דיא קריסטענהייט מוס זיך דאמיט בעגניגען, דען גייסט דיעזער ביכער, דאס לעבען דעם פאלקעס, דעם זיא ענטשפראנגען, דיא אנשויאונגען דער פערפאססער זיך אנצואייגנען, אהנע אלף, בית, גימל. או. ז. וו. צו לערנען.״

* (איינע סינאגאגע אוים איינער קירכע) איזט אין נעוויארק געווארדען. איין פעראיין האט נאמליך איינע קירכע געקויפט אונד אין איינע סינאגאגע אומגעוואנדעלט. אויף דעם טהורמע גלאנצט יעטצט איין פערגאלדעטעס „מגן דוד״.

* (צום ערסטען האפפרעדיגער דער קאניגין פאן ענגלאנד) איזט איינער דער גראסטען קריסטליכען געלעהרטען אים טאלמוד אונד דער העבראאישען ליטעראטור, י. נ. דאלטאן, בישהער פראפעססאר אן דער אוניווערזיטאט צו קאמברידש ערנאנט ווארדען. „דאס שטודיאום דעס טאלמודס — בעמערקט איין ענגלישעס בלאטט — איזט דורך דען נייען האפפרעדיגער אין דיא נאהע דעם ענגלישען טהראנעס פארגערונגען.

* (וויבליכע פאליטיקער.) דאס ענגלישע אונטערהויז האט איין געזעטץ וואטירט, וואנאך אונאבהאנגיגע פרויען (וויטטוויען אונד אלטע יונגפערן דיא פאן איהרען רענטען לעבען אדער אין זעלבסטשטאנדיגעס געשאפט בעטרייבען) דאס אקטיווע אונד פאססיווע וואהלרעכט בעזיטצען; דאס הייסט: זיא קאננען וואהלען אונד געוואהלט ווערדען. זא דירפטען וויר באלד פרויען אלס פארלאמענטסמיטגליעדער זעהען. פאליטיק טרייבען זיא שאן יעטצט, דיא ענגלישען דאמען. זא האט דיא הערצאגין פאן ראקסבורג אבגעלעהנט, אבערסטהאפמייסטערין דער קאניגין צו ווערדען, וייל איהר געמאהל דיא פאליטיק גלאדסטאנס ניכט אונטערשטיטצען קאנן.

* (דיא יודען קאנסטאנטינאפעלס.) דער „המגיד״ שילדערט דיא קאנסטאנטינאפלער יודען פאלגענדערמאססען: דיא שפאנישען יודען זינד אונוויססענד אונד אבערגלייביש איהרע באבאמס בעשאפטיגען זיך מייסט מיט קאבבאליסטישען שריפטען (ספרי קבלה). איהרע פערמאגענספערהאלטניססע זינד זעהר גוט. — דיא יודען אוים רוסלאנד, גאליציען, רומאניען זינד זעהר פערוואהרלאזט; צור שמאך דעם יודענטהומס געבען זיא איהרע אייגענען ווייבליכען מיטגליעדער דער שאנדע פרייז. דיא יודען אוים דייטשלאנד, פראנקרייך, איטאליען זינד עהרענהאפט אונד בעקליידען אויך מאנכע אפפענטליכע אמטער. דיא אראביש רעדענדען יודען אוים אפריקא אונד דיא פערזישען זינד עהרענהאפטע לייטע, וועלכע מיט עדעלשטיינען אונד אריענטאלישען ערצייגניססען האנדעל טרייבען, זיא זינד פריינדע דער תורה אונד וויססענשאפט. דיא גריעכישען יודען זינד ארם אונד אונוויססענד. אויסערדעם גיבט עס היער קאראער (קראים), חסידים, אונד אנהאנגער דעם שבתי צבי.

* („גלאטטשטיין, ראזענבוים-ראטהשילד, הירש״.) זא נעננט דאס קלעריקאלע אונד אנטיסעמיטישע „וויענער פאטערלאנד״ דאס ענגלישע מיניסטעריאום, וועלכעם ראטשילדס הערשאפט בעפעסטיגט, דיא „לארד איזראעלי״ (ביקענספיעלד) פארבערייטעט האט. אים דער וויטהענדען בעמערקונג דעם זיבעריגען בלאטטעס ערפאהרען וויר, דאס גלאדסטאן 1809 אלס זאהן איינעס זעהר רייכען קויפמאננעס סעמיטישער אבקונפט אין ליווערפאאל געבארען ווארדען איזט, דער גלאטטשטיין געהייסען האט, וואס אויף ענגליש איבערזעטצט גלאדסטאן לייטעט. מאגליך דאסס דיעס וואהר איזט, דאך האט דאס פאר האסס בלינדע בלאטט קיין רעכט, לארד ראזבארי אין ראזענבוים צו פערוואנדלען!

* (דער רעדאקטאר גוטמאנן,) דער צוגלייך דירעקטאר דעם שטאדטישען לייהאמטעס אין פינפקירכען וואר, אונד דער — וויא וויר געמעלדעט האבען — פאן דעם וואהנזיניגען קאססיער האשקא אנגעשאססען ווארדען, איזט זיינען וואונדען ערלעגען. אלס אין דען פינפציגער יאהרען אויף וואונש זיינער מאיעסטאט אין אונגארן פינף מוסטערהויפטשולען ערריכטעט ווארדען, איינע פאן דיעזען אין פינפקירכען, קאם גוטמאנן אלס לעהרער אן דיעזעלבע. נאך דערען אויפלאזונג איבערנאהם ער דיא רעדאקציאן דער „פינפקירכנער צייטונג״, דיא ער ביז אן זיין לעבענסענדע לייטעטע.

* (קליינע נאכריכטען.) גראף עמאנועל אנדראששי בעזוכטע יינגסטען פרייטאג אבענד דיא סינאגאגע דער ראמבאכגאססע, אום דען פארטראג דעם פיעלבעריהמטען קאנטאר באכמאנן אנצוהארען. איינער דער געמיינדע-פארשטעהער פיהרטע זיינע עקסצעללענץ אויף דען עהרענפלאטץ נעבען ראבבינער ל. פאללאק, פאר דעם דער גראפליכע גאסט זיינעם ענטציקקען איבער דען הערליכען פארטראג באכמאננס אויסשפראך. אלס זיך דיא געמיינדע צום „שמנה עשרה״ געבעט ערהאב, ערהאב זיך אויך גראף אנדראששי, דער דאנן ביז צום שלוססע דעם גאטטעסדיענסטעס אין דער סינאגאגע בליעב. — אין פאילי (הוניאדער קאמיטאט) בראך אם 18-טען דיעזעס אין דער דאמפפזאגעמיהלע דעם פישער אונד אינקע, איין גראסעס פייער אוים, אין וועלכעם — לייידער אויך 8 ארבייטער איהרען טאד פאנדען. — ווילהעלם הארוואטה אין אראד בעפינדעט זיך עטוואס בעססער, ער האט שטעטס צאהלרייכע בעזוכע, אויך ווארדען פיר איהן געלדזאממלונגען פעראנשטאלטעט. דאס געמישטע געריכט זעטצט דיא אונטערזוכונג אייפריגסט פארט, מאן איזט איבערצייגט, דאס דיא צוויא אפפיציערע דעגראדירט אונד צו לאנגערער פעסטונגסהאפט פערארטהיילט ווערדען.

דיא סאבאטהאריער.

דער געלעהרטע אונד פערדיענסטפאללע שאפפער דער געשיכטע דער יודען אין אונגארן, ראבבינער דר. סאמועל קאהן פעראפפענטליכט אין דער מאנאטסשריפט „מאדיאר-זשידא סעמלע״ איינען אינטערעססאנטען ארטיקעל איבער דיא אין זיעבענבירגען איינהיימישען סאבאטהאריער אדער סאבאטהאלטער. דיא פאר ווענינגען יאהרען צום גראסען טהיילע צום יודענטהום איבערטרעטען זינד (זא צ. ב. דיא גאנצע געמיינדע באזאד-אויפאלו (Bözöd-Ujfalu.) דעם גענאננטען ארטיקעל, וועלכעם דער געלעהרטע פראפעססאר אין דען נאכסטען מאנאטסהעפטען נאך ווייטערע פאלגען לאססען ווירד, ענטנעהמען וויר דיא פאלגענדע דאטען:

אלס אים 16 יאהרהונדערט אין פאלגע דער רעפארמאציאן דיא אלליינהערשאפט דער קירכע זיך אימער מעהר געלאקקערט, איבטע דאס אלטע טעסטאמענט אין ווייטערען ניכטיידישען קרייזען איינען מאכטיגען איינפלוסס אוים. דיא ביבעל זאללטע ניכט מעהר דולדונג, זאנדערן דיא הערשאפט בעאנשפרוכען. עס ווארדען אין דען איינצעלנען לאנדערן שטיממען לויט, דאס דיא וואהרע קריסטליכע רעליגיאן נור דאנן וויעדער הערגעשטעללט ווערדען קאננע, ווענן דיא לעהרע, דיא אללע פערעהרטען, געלייטערט ווירדע. דיא קירכע זאללטע צור אלטען לעהרע צוריקקעהרען אונד זא אויך דיא אלטטעסטאמענטליכען זאטצונגען אונד ברייכע, דיא איהר גרינדער בעפאלגט, אלס בינדענד ערקלארען.

וואהרענד אין דען פערשיעדענען לאנדערן נור איינצעלנע דיעזע אנשויאונג פערטראטען, שטרעבטען אין זיעבענבירגען מעהרערע געמיינדען אונטער לייטונג איינער הערפאררעגענדער טהעאלאגען מאנכער דאגאך, דיא קירכע איינער דערארטיגען אומגעשטאלטונג צו אונטערציעהען. זיא נאהמען איינען טהייל דעס איזראעליטישען קולטוס אן, זא אויך

דיא מארטירערין.

אוים דען ערלעבניססען דער פראגער יודען.

(13-טע פארטזעטצונג.)

„איך בין ע גוט שאף.״ זאגטע ר׳ פייוועל „איך לעבנערן אונד לאס יעדען גערן לעבען, וואס געהטס מיך אן, ווענן אידל „קראפף״ זיך אום איהרען דיקקען האלז דיא גראסען פערלען דרעהט, דיא איהר דער מאנן אויס לייטער רבית-געלד פערשאפפט האט; יום טוב האט זיא אין שול געטראגען. מיין ווייב, דיא שמיטשע אין דער ווייבערשול האט מיר געזאגט. דאס אללע אנדערען ווייבער פאן נייד גרין אונד געלב געווארדען זינד. באה, וואס זאלל מאן טהון, וויא בלייבט מאן לעבען? דיא איינע האנגט זיך דען האלז פאלל עכטע שטיינער, דיא אנדערע, זיא וויססען שאן וועןאיך מיינע. יואל יונתנ׳ס ווייב, טראגט ע פאלשע קעטט...״

„וואס האבען וויר פאן דיעזען בעקאנטען מעשות,״ אונטערבראך איין מונטערעס שטיממכען דען רעדעפלוסס דעס שמש, „ערצאהלט אונז ליעבער עטוואס לוסטיגעס ר׳ פייוועללעבען, איזט קיין „שידוך״ אים גאנג?״

„שפרינצעלע, שפרינצעלע,״ פיעל דער שמש לאבעלנד איין אונד האב זיינען געקריממטען לאנגען פינגער צור קאמישען דראהונג געגען דאס מארכען. — „קעננסט דוא ניכט דאס שפריכעלע: „ווער בוטטער אם קאפף האט, זאלל ניכט אין דיא זאננע געהען!״ פאן נייע „שידוכים״ ווילסט דוא וויססען? וואס מאכט מנשה יעדען אבענד אין איירער „דירה״, קלייבט ער בייא אייך ארביזען אדער לינזען אדער קלייבסט דוא דיך זא?״

דאס מארכען ווארדע בייא דיעזען ווארטען דעם שמש, דער דען פפייל זיינער שפיטצען רעדענסארטען געגען זיא געקעהרט האטטע, איבער אונד איבער ראטה אונד דיא לוסטיגע שאר דער געזעללשאפט בראך אין איין איבערמיטהיגעס געלאכטער אוים.

„דוא ביזט איין גוטער שידוך מארע לעבען,״ זאגטע דער שמש, „דוא האסט רעכט, ווענן דוא דיך אביסעל שפרייצסט אונד פיעללייכט ווירד דיא וואכע נאך אירגענד „שארבעלע״ צערבראכען ווערדען; אסתרלעבען, מיין נאלד, פיעללייכט איזט דיר ע „חתן״ אוים דער פרעמד בעשטיממט״, בייא דיעזען ווארטען זאה דער געשוואטציגע שמש נייגיעריג אויף דען פרעמדען אונד אויף אסתר, אום דיא ווירקונג זיינער קאמבינאציאן צו בעאבאכטען.

„פייוועללעבען, וויסט דוא ניכט פיר מיך אך ע שידוך, פראגטע דער אלטע אברהם אין עטוואס ארגערליכעם טאנע דען מאסטטראגער. — בייא דיר געהען יא דיא שידוכים צוזאממען, וויא דיא פליעגעל פאן איינעם מאנטעל. יא, יא, „מרבה דברים מרבה שטות״ דיין פישטעל האסט דוא איינעם רונטערגעוואנט, יעטצט נעה ווידער „לחיים אונד לשלום״.

דער שמש, דער בעגריפף, דאס ער איינע דוממהייט בעגאנגען, היעלט עס פיר דאס פאססענדסטע זיך צו ענטפערנען.

נאך זיינער ענטפערנונג איבערליעסען זיך דיא אנוועזענדען וויעדער דעם הייטערען שפיעלע, אן דעם אבער דער פרעמדע ניכט טהיילנאהם, זאנדערן אין איינער נישע מיט דעם הויזהערן אין איינעם טאלמודישען דיספוט (פלפול) זיך פערטיעפטע.

אללמאהליג ווארדע עס דונקלער, אין דער דאממערונג קלאנג דאס פליסטערן אונד קיכערן דער געזעללשאפט וויא איין גייסטערטאן, דער קרייז לאזטע זיך אבער, אלס פאן דער נאססע דער טאן דעם שוהלרופערס הינויפדראנג, דער זיין „ברכו״ געזאגט!״ אין דיא וואהנונגען דעם יודענפיערטעלס ריעף. דער מאנגליכע טהייל דער אנוועזענדען ענטפערנטע זיך, אום אין דער סינאגאגע דען אויסגאנג דעס שבת מיט געבעט צו בעגעהען, דיא מארכען אייילטען עבענפאללס נאך הויזע, אום פייער מאכען צו לאססען אונד דיא אנקונפט דעם פאטערס אבצווארטען, ווענן ער מיט דען פראהליכעם גרוססע: „גוט וואך, גוט יאהר!״ דיא וואהנשטאטטע בעטראט.

VII.

רבי יחיאל פאן פערארא רעהנטע זיינען אויפענטהאלט אין פראג אויף לאנגערע צייט אוים. עס שיענען איהן נאך אנדערע בעווענגגרינדע, אלס דיא דעם קעננענלערנענס דער פראגער טאלמודישולען אן דיא שטאדט צו פעססעלן. וואהרין אבער זיינע בעשאפטיגונגען בעשטאנדען, דאריבער וואוסטע ניעמאנד בעשייד.

דער איטאליענער וואוסטע זיך אין איין געהיימניסספאללעס דונקעל צו היללען, ליעס ניעמאנדען אין זיינע וואהנונג, דיא ער זיך אם ענדע דעם יודענפיערטעלס, וואָ דאסועלבע אן דאס מאלדויאופער מינדעט, געמיעטהעט האטטע, שפראך מיט ניעמאנדעם איין איבערפליסיגעס ווארט. יע מעהר ער אבער בעמיהט וואר, זיך אין געהיימניסספאללעס דונקעל צו היללען, דעסטא מעהר רעגטע ער דיא נייגיערדע דער נאכבארשאפט אן.

(פארטזעטצונג פאלגט.)

ראַטספּראָצעססע אים זיננע דעס לאַנדעסגעזעטצעס 126 ערלעדיגט. טאָדעספאַללע קאַמען פאָר 1507, דאַרונטער 814 מאַנגליבען געשלאָכטעט. — עס מוס אנערקאַננט ווערדען, דאס ווײטערס מאַריטין וואַהרמאַנן אן דער שפּיטצע דיעזעס גראָסאַרטיגען געמיינוועזענס שטעהט. פיעל צור בעססערונג דעס רעליגיאָנסאונטעררייכטעס געשעהען איזט, דיא שוליוגענד, דיא געזאממטע האָרשאַפט דער גימנאַזיען אונד רעאלשולען ניממט אם סאבבאטה אונד פייערטאג אן פיר דיעזעלבען אייגגעריכטעטען גאָטטעסדיענסט טהייל; דיא „תלמוד תורה" שולע וואורדע ערווייטערט אונד פערבעססערט. אין דער קנאבען-עלעמענטאַרשולע בעטרוג דיא צאהל דער שילער 581, דאַרונטער וואַרען 324 פאָם שולגעלד בעפרייט; אין דער מאָדכענשולע בעטרוג דיא צאהל דער שילערינען 469, דאַרונטער וואַרען 297 פאָם שולגעלד בעפרייט. דיא פאָן דער געמיינדע געהאַלטענן רעליגיאָנסלעהרער האבען דען רעליגיאָנסאונטערריכט ערטהיילט: אין דען גימנאַזיען אונד רעאלשולען אן 1622 שילער, אין דען בירגערשולען אונד האנדעלסשולען אן 1780 שילער אונד אין דען פאָלקסשולען אן 6543 שילער. אונטערשטיטצונגען אן ארמע וואורדען פערטהיילט 12,192 גולדען, [illegible] ווינטערקליידער וואורדען פערזעהען 428 ארמע קינדער. (נאַטירליך זייטענס דער געמיינדע אללײן, איססער דען פעראיינען אונד זאָנסטיגען וואָהלטהאַטיגען אינשטיטוטען), דורך דיא פאָן דער געמיינדע בעצאהלטען אַרמענאַרצטע זינד בעהאנדעלט וואָרען 14755 קראַנקע, (אונענטגעלטליכע פערפּפלעגונג אונד בעהאנדלונג וואורדע 615 אים יודישען שפּיטאלע איינגענאָממענען קראַנקען צו-טהייל), אים קנאבענוואַיזענהויזע דער געמיינדע וואורדען אים פאָריגען יאהרע 64 וואַיזען ערצאָגען (דאס מאָדכענוואַיזענהויז איזט איינע אינשטיטוציאָן דעס יודישען פרויענפעראיינעס) אים טויבשטוממען אינשטיטוט 75 קינדער. — דאס באָרשעט פיר דאס יאהר 1886 וואורדע ווי פאָלגט פעסטגעשטעללט: 328,554 גולדען אויסגאַבען אונד 213,355 גולדען איינגאַמען, דיא מעהראויסגאַבען פאָן 15,200 גולדען ווערדען אויס דעם פערמאָגען דער געמיינדע געדעקט ווערדען, וועלכעס אויך אים פאָריגען יאהרע אום 30,573 גולדען צוגענאָממען האט.

* (גליקקליכעס אראַד!) אין דיינער מיטטע וויילט קיין ארמער. אונטער דיינען איינוואָהנערן גיבט עס קיינען נאָטהליידענדען, הונגריגע אונד אָבדאַכלאָזע קאָננען ניכט איינמאל מיט פאַקעלן ענטדעקט ווערדען, דענן וועגן עס זאָלכע יא געבען מאָכטע, דאנן האַטטע אויך יא דער אָבער-ראַבבינער דר' אלעקסאנדער ראָזענ-בערג איפגעפונדען אונד וואָרע ניכט געצוואונגען געוועזען זיינעם אונבעצווינגליכען דראַנג צור וואָהלטהאַטיגקייט אן איינער בעסטיע אין מענשענגעשטאלט לופט צו מאַכען.

העררר אָבעררַאבבינער, דאס האבען זיא ווירקליך שלעכט אנגעשטעללט! אונטערשטיטצען זיא יודען, העלפען זיא וואָ זיא קאָננען, אויך אונזערען כריסטליכען מיטבירגערן, יא צייגען זיא זיך גראָסהערציג מיינעטוועגען אויך אנטיסעמיטען געגענאיבער, דאס זיא אבער פיר איינען וויללעלם האָרוואַטה זאממלונגען פעראנשטאלטען, דאס איזט, געלינדע געזאגט, לאַכערליך. איין יודע, דער ווייסענטליך, מיט אבזיכט אונד בערעכנונג זיינען שטאממעסגענאָססען דיא ענטזעטצליכסטען פערברעכען אונד גרייעלטהאַטען אנדיכטעט אונד דיעזע מיט אללער איהם צו געבאָטע שטעהענדען קראַפט פערברייטעט; איין יודע, דער דאס פאָלק דורך האאַרשטרייבענדע פערליימדונגען געגען דיא יודען העטצט, אונד דאס אין איינער צייט, וואָ דיא יודענהייט דיעזעס לאנדעס פאָר איינעם בלוטיגען אויסברוך דער אירגעפיהרטען פאָלקסליידענשאַפטען ציטטערן מוססטע; איין יודע, דער איינע צייטונג הערויסגיבט, דיא קיין אנדערעס ציעל פערפאָלגט, אלס דאס פאָלק צו בעוועגען, דאס עס זיך ענדליך איבער דיא יודען, „דיעזעס פאָלק פאָן פערברעכערן, מיינאיידיגען, דיעבען אונד בלוטדירסטיגען" הערמאַכע, (לאססען זיא זיך העררר אָבעררַאבבינער פאָן איהרעם שיטצלינג דיא נוממערן זיינעס איינסטיגען בלאַטטעס „ראַדאַ" געבען, אונד זיא ווערדען דא נאָך פיעל אינטערעססאַנטערע זאַכען פינדען) איין זאָלכער מענש, העררר דר. ראָזענבערג, דאַרף פאָן קיינעם יודען אונטערשטיטצט ווערדען, זיא האבען דיעס אבער זאָגאר אלס ראַבבינער געטהאן. זיא האבען איינען דאָפּפעלטען חלול השם אויף דעם געוויססען! —

מ. מאַבאַלטשי.

* (אויס מאַראָקקאָ) דיעזעם מצרים דעס היינטיגען אַפריקא, ערהאַלט דיא „יודישע פרעססע" דען פאָלגענדען בעריכט: אונזערע גלויבענסגענאָססען אין מאַראָקקאָ זינד אין דען לעטצטען מאָנאטען פאָרטגעזעטצט דען ארגסטען בעדריקקונגען אונד סעקקאַטורען זייטענס דער דאָרטיגען מאַכטהאבער אויסגעזעטצט. „לע רעוועיל די מאַראָק", פובליצירט איינען בעפעהל דעס סולטאַנס פאָן מאַראָקקאָ, דער אן דען גוווערנאָר דער הויפּטשטאדט געריכטעט איזט אונד וואָרטליך איבערזעטצט פאָלגענדערמאַסען לויטעט: „אונזערעם טרייא ערגעבענען שקלאַווען האַדי-האַמער-בען-מאַלעק! וויססע, דאס דיא יודען דיא איהנען איינגערײמטען גרענצען איבערשריטטען האבען! ענטגעגענגעזעטצט דען ביא איהנען איבליכען געברייכען, דיא איהנען פאָרשרייבען, מיט נאַקטען פיססען איינהערצוגעהען, אונטערשטעהען זיא זיך, דיאזעלבען מיט אללערהאנד שוהווערק צו בעקליידען. אום דיעזעם שקאַנדאל איין ענדע צו מאַכען, פערביעטען וויר היעמיט דען יודען דאס טראַגען פאָן שוהען. דיאיעניגען, וועלכע דער מיינונג זינד, דאס זיא אונטער פרעמדלאַנדישעם שוטץ שטעהען, מאָגען דיא בעטרעפפענדען דאָקומענטע איינרייכען, דאמיט וויר זיא איינער פריפונג אונטערציעהען; וועגן וויר דיא צייגניססע ריכטיג בעפינדען, זאָלל איהנען ערלויבט ווערדען, אייראָפּאאישע טראַכט אנצולעגען, דאמיט זיא ניכט באָרפיס צו געהען בראַוכען!" — הירויס ערזיעהט מאן, וועלכען ערניעדריגונגען דיא מאַראָקקאַנישען יודען ביז צום היינטיגען טאַגע אויסגעזעטצט זינד. דאַביא נעהמען אבער דיא מאַראָקקאַנישען יודען אים פינאַנצ- אונד האנדעלסוועזען איינע וויכטיגע שטעללונג איין; וואָהרענד קוים פינף פראָצענט דער אראַבישען בעפעלקערונג דעס לעזענס אונד שרייבענס קונדיג זינד, איזט ביא דען יודען געראַדע דאס אומגעקעהרטע פערהעלטניס דער פאלל, אכטציג פראָצענט אונטער איהנען קאָננען לעזען אונד שרייבען אונד פיעלע פערשטעהען מעהרערע שפּראַכען. אבער קליינע אורזאַכען האבען בעקאַננטליך אָפט גראָסע ווירקונגען, אויך דיא פראַגע דעס פערבאָטענען שוהעטראַגענס האט איהרע גוטע זייטע, אונד מאָגליכערווייזע טראַגט דיעזע האלב לאַכערליכע זאַכע דאצו ביא, דאס לאָאָז דער מאַראָקקאַנישען יודען צו בעססערן. געראַדע אין דער לעטצטען צייט האבען דיא פערטרעטער דייטשלאַנדס, פראַנקרייכס אונד ענגלאַנדס אונטערהאַנדלונגען מיט דעם סולטאַן איינגעלייטעט, אום זיינער שראַנקענלאָזען וויללקיר דען דאָרטיגען יודען געגענאיבער איין ענדע צו מאַכען, אונד מאָגליכערווייזע האט דער בעפעהל, דער דען יודען דאס טראַגען פאָן שוהען אבערמאלס אונטערזאַגט, דאצו בייגעטראַגען, דאס זיך דיא גראָסמאַכטע מיט דעם טרויריגען שיקזאַל דער מאַראָקקאַנישען איזראעליטען ענדליך צו בעשעפטיגען בעגיננען.

* (פיר דיא פפלעגע דער העבראַאישען שפּראַכע) טריטט דער כריסטליכע נאַטורפאָרשער קאַרל פאָגט איין. ער פראַגט, וואַרום אין דען שולען לאַטיין אונד גריעכיש געלעהרט ווערדע, דא דיעזע שפּראַכען דאָך אים גרונדע גענאָממען ענטבעהרליך זיינען. „וואַרום ניכט העבראַאיש — שרייבט ער — וועגען דעם אורשפּרונגעס דער וועלטרעליגיאָנען? זאָנדערבאַר! דאס גאַנצע כריסטענטהום, דאס גאַנצע רעליגיאָזע לעבען דער ציוויליזירטען פאָלקער בערוהט אויף דעם

פאַלליעטאָן.

דיא אויפגעקלאַרטען.

(46-פאָרטזעטצונג.)

„איך ווערדע פאָר אללען דינגען", זאַגטע דער פירסט, „נאך איטאַליען רייזען, אום דיא מוטטער דעס יונגען מאַננעס קעננען צו לערנען. ביז צו מיינער ריקקעהר פערביטטע איך מיר יעדע אננאָהערונג."

„דוא ביזט דער בעסטע דער פאַטער", זאַגטע דיא פרינצעססין, „אונד דיין וואונש איזט מיר בעפעהל. זאָ רייזע דענן פראָה אונד גליקקליך נאך יענעם הערליכען לאַנדע, פאָן דעם דער דיכטער זינגט:

„אָ, לאַנד דער שאָנהייט, וואָ דורך פיניענקראַנצען
דיא רעבע וואוכערט, וואָ צום עוויג בלויען
געוואָלב דעם הימעלס דיא פאַלאַסטע שויען,
אונד ראָזען בליהען אויף זאָללערן אונד באַלקאָנען.

ווער דיך געזעהען, אָ דעם אלטערט ניממער
דאס הערץ אים בוזען, אָ, דעם בלייבט איין שיממער
פאָן יוגענדגליקק אונד ריינסטער לעבענסוואָננע."

דער פירסט נאהם זיינען וועג איבער דען ברעננער. דיא ברעננערבאהן וואר דיא ערסטע, מיט וועלכער דער מענשענגייסט דען זיעג איבער דיא בערגע געוואָנן אונד דיא האָכסטע מויער ערקלאָממ, הינטער דער זיך דיא נאַטור ווידער איהן צור וועהרע זעטצטע — דיא אלפען. דיא ברעננערבאהן ערעפפנעט גלייכזאם יענע עפּאָכע טיטאַנישער בויטען, דיא זיך נון אין ראשער רייהע פאָלגען אונד דיא דעראיינסט דען שטעמפּעל אונזערעס יאהרהונדערטס בילדען ווערדען, דענן וועגן דאס מיטטעלאַלטער קירכען אונד פאַלאַסטע געשאַפפען, זאָ בויט דיא געגענוואַרט איהרע אייזענבאהנען, דיא יא אויך פאַסט ביז צום הימעל שטייגען. שאָן אן זיך איזט נאַטירליך איינע האָהענבאהן פיעל פעססעלנדער, וויא וועגן דער פּפאַד דורך דיא טיעפען דעס בערגעס פיהרט, אבער דער רייז ווירד היער נאָך דאדורך ערהאָהט, דאס אונס דער ווילדע איינגעאַרטיגע כאַראַקטער דעס בערגעס פאַסט פאָם ערסטען אויגענבליקק אן ענטגעגענשפרינגט. דיא לאַנדשאַפט ענטוויקקעלט זיך ניכט אללמאָהליך, זאָנדערן אים פלוגע שטעהט זיא פאָר אונס.

נאך איינען לעטצטען בליקק ווערפען וויר צוריקק אויף דיא אלטע בישאָפסשטאדט אם „אינן"-פלוססע, דאנן שליסט אונס דער געוואַלטיגע טונעל איין, דער דורך דען בערגישעל(?) פיהרט. ער איזט געוויססערמאַססען דיא פּפאָרטע, דורך דיא וויר דען [illegible] וועג בעטרעטען. וויר זאָללען אם איינגאַנג שאָן דיא געוואַלט עמפּפינדען, דיא דיעזער וועג געקאָסטעט.

וועגן וויר ווידער דאס ליכט געוויננען, שויען דיא האָהען דעס ישטבאַי-געבירגעס אויף אונס הערַאב, דראָהענד האַנגט דאס געשטיין איבער דען וועג, דראָהענד דראַנגט דער אבגרונד צור טיעפע, אונד דיא גאַנצען אונגעהייערן שטיינמאַססען שיינען אָפט זאָ לאָזע, דאס מאן מיט באַנגען אן דען לאַסטצוג דענקט.

וויר קאָננען ניכט דיא גאַנצע רייזע דעס פירסטען בעשרייבען. ער לאַנגטע גליקקליך אם ציעלע דערזעלבען אן. דאס שלאָס דעס פירסטען מאָנטעוועטשיא ליעגט אן יענער וואונדערפאַללען שטראַסע, דיא זיך צווישען דען דרייא זעען: „לאַגאָ די קאָמאָ", „לאַגאָ די לוגאַנאָ" אונד „לאַגאָ מאַדזשאָרע" הינדורכציעהט. וויא דעל פאַראַדיזאָ (שטראַססע דעס פאַראַדיעזעס) נעננען דיא בעוואָהנער דעם לאַנדעס דיעזען וועג, אונד ניכט יענע שטראַססע אללײן, זאָנדערן דאס גאַנצע פראַכטיגע געביעט דער דרייא זעען איזט איין וועג דורך דאס פאַראַדיעז. אָראַנגען אונד מירטהען, זילבערגרויע אָליווען אונד גאָלדענע רעבען בליהען היער אין פערשווענדערישער פיללע.

דער וואַגען דעס פירסטען פוהר דורך איינע ברייטע שטראַססע גאַנץ איבערשאַטטעט פאָן אָראַנגען אונד גראַנאַטען, פאָן ציטראָנען אונד מירטהען, דורך דיא זיך ווילדע ראָזענגעהאַנגע שווינגען אונד אויס דערען דונקעל דער געזאַנג דער פאָגעל ערשאַלט. דאנן פיהרט דער וועג דורך איינען לאָרבעערהאַין, דער אן דען פּפאָרטען דעם שלאָססעס דעס פירסטען פאָן מאָנטעוועטשיא ענדעט.

עס איזט איין פראַכטפאָללעס געביידע, דאס היער אויף דער האָהע טהראָנט. צאהלרייכע טהירמע שמיקקען עס, אונד דיא מאַרמאָרוואַנדע שפּיעגעלן זיך אין דעם זעע.

דער פירסט וואורדע אין דען גראָסען עמפּפאַנגסזאַאל געפיהרט; עס וואר איין זאַאל פאָן וואַהרהאַפט פירסטליכער פראַכט. שווערע פערזישע טעפּפּיכע בעדעקקטען דען מאַרמאָרבאָדען, קאָסטבאַרע געמעלדע בליקקטען פאָן דען וואַנדען הערַאב, פראַכטפאָללע שטאַטועען אונד פערגאָלדעטע זייגען(?) מילדערטען דיא גראָסע, האָהע אונד ווייטע דעס רוימעס. — דער פירסט וואורדע ערזוכט זיך ניעדערצולאַססען, דיא פירסטין מאָנטעוועטשיא ווירדע זעהר באלד אים זאַאל ערשיינען.

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)